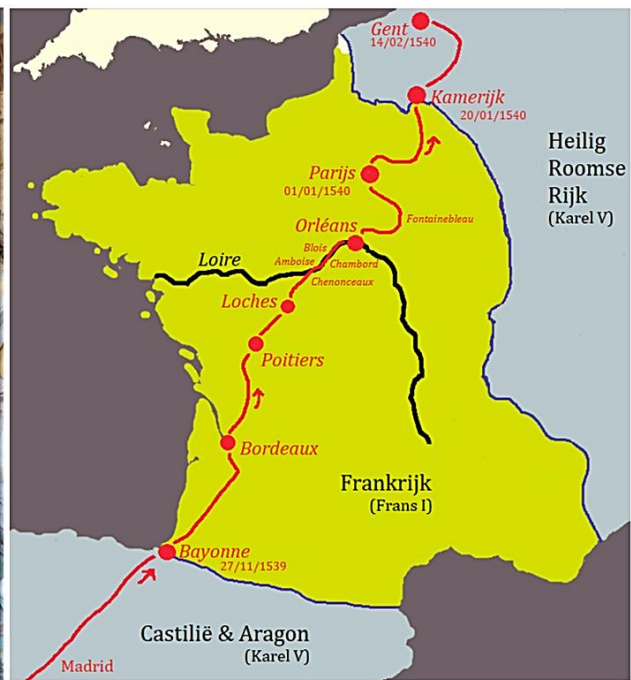

Frankrijks meest onwaarschijnlijke toerist: Karel V's winterreis in 1539-1540

De ontmoetingen tussen de Amerikaanse president Trump en de Noord-Koreaanse leider Kim Jong-un, de rondreizende Chinese president Xi Jinping, het voluntaristische buitenlandbeleid van de Franse president Macron, de theekransjes van de G7-werldleiders etc. De internationale politiek bukt van blitse bijeenkomsten. Toch staan ze niet garant voor de versterking van vriendschappelijke relaties. Het imago van de aanwezige staatshoofden is minstens even belangrijk. Historisch onderzoek naar de reis van Karel V door het land van aartsvijand Frans I toont aan dat dergelijke encensering van de macht van alle tijden is. Politieke beeldvorming van 500 jaar oud kan ons ook vandaag nog veel leren.

Frans I en Karel V bij de intrede in Parijs. Fresco van Taddeo Zuccaro – Palazzo Farnese. © Maxim Hoffman

Vereenvoudigde weergave van de reis van Karel V door Frankrijk in 1539-1540. © Maxim Hoffman

Zonderlinge dagdromen

De internationale verbazing bij Karels passage door Frankrijk was groot. Het valt te vergelijken met de ‘historische’ ontmoetingen tussen Trump en Kim Jong-un of met het bezoek van Sovjetleider Chroesjtsjov aan de VS in volle Koude Oorlogstijd. Karel en Frans hadden gekampt om de keizerstitel, gestreden op het slagveld, zich geallieerd met elkaars vijanden etc. Karel had zelfs even zijn rivaal gevangen gehouden in Madrid. Toch liet Frans in 1539 Karel door zijn rijk reizen.

Karel wilde vanuit Madrid naar de Nederlanden afzakken om zijn geboortestad Gent te bestraffen. De Gentenaren weigerden belastingen te betalen. De straf die Karel in mei 1540 uiteindelijk zou uitspreken, lag aan de basis voor de befaamde bijnaam ‘stroppendragers’. Maar eerst moest Karel de afstand tussen Madrid en Gent overbruggen. Diplomaten omschreven wat ze tijdens die reis te zien kregen als één lange droom.

“Jij mag over mijn koninkrijk beschikken alsof het van jou is.”
Frans I aan Karel V (oktober 1539)

De vorstelijke vete kende nu namelijk een omgekeerde dynamiek. De andere monarch was niet langer de baarlijke duivel, maar de gunsteling van extravagante vertrouwensclaims. Kronieken en brieven getuigen hoe Karel met een ongezien kleine delegatie afreisde naar Frankrijk. Zo betoonde hij zijn vertrouwen. Frans legde dan weer zijn koninkrijk volledig in handen van zijn voormalige gijzelnemer. Karel werd als koning van Frankrijk ontvangen. Beide vorsten wilden elkaar in deugden overtreffen. Ze wilden niet de aanstoker zijn van een volgende oorlog.

Wanneer het onmogelijke mogelijk wordt. De 'historische' ontmoeting tussen Donald Trump, president van de VS, en de Noord-Koreaanse leider Kim Jong-un aan de Koreaanse grens, 30 juni 2019. Official White House Photo by Shealah Craighead, CC0 – Flickr.

Politieke rituelen en gênante momenten

Staatsbezoeken verlopen tegenwoordig volgens een strak schema met respect voor protocol en precedentie. Typisch zijn de ontvangstplechtigheden, het afspelen van de volksliederen, een onderhoud met het staatshoofd en de uitgebreide banketten. Afwijken van die procedures kan diplomatieke relaties drastisch beïnvloeden.

Het bezoek in 1539-1540 zat vol dergelijke rituelen. De Franse koningszonen ontvingen Karel aan de Spaans-Franse grens. Pamfletjes beschrijven de feestelijke intredes in de grote Franse steden. Kanonschoten weerklonken in iedere stad. Militaire parades passeerden. Triomfbogen werden opgericht. *Mock battles* vonden plaats. Tornadoen en steekspelen werden georganiseerd. Karel ontving steeds de stadsleutels. Frans nam de rol op van hoofse gastheer en renaissancevorst. Hij spaarde kosten noch moeite om zijn rivaal te ontvangen.

Desondanks verliep niet alles perfect. In Amboise brak een brand uit in het kasteel waar Karel verbleef. Frans wilde de schuldigen opknopen, Karel maande hem aan tot vergevingsgezindheid. In Parijs daagden volgens ooggetuigen 500.000 mensen op voor de festiviteiten. In die ongecontroleerde massa voltrok zich een vroegmodern Heizeldrama. De officiële annalen vermelden daar echter niks over.

*Officiële ceremonie met militaire parade naar aanleiding van het bezoek aan China van de Russische president Poetin, in aanwezigheid van president Xi Jinping.
© www.kremlin.ru, Presidential Press and Information Office, CC BY 4.0.*

Originele geschenken

Meestal worden bij staatsbezoeken geschenken uitgewisseld. De voorkeur gaat daarbij uit naar lokale specialiteiten of originele, symbolische voorwerpen. Met geschenken willen leiders hun goede relaties benadrukken of de toekomstige koers uitdrukken.

De geschenken in 1539-1540 waren talrijk: juwelen, jachtvogels, lakens, standbeelden, paarden etc. Rekeningen geven aan dat Karel zelfs een wagen van een overleden generaal cadeau deed aan Frans, die zelf minder goed ter been was. Frans kon zich zo tijdens de reis eenvoudig verplaatsen met een voertuig van een generaal die hem in het verleden had bekampt. De strijdbijl werd op die manier symbolisch begraven.

Geschenken bij staatsbezoeken worden niet willekeurig gekozen. Voormalig Iers premier Enda Kenny gaf Donald Trump een bokaal met klavers cadeau bij zijn bezoek, 16 maart 2017. Official White House Photo by Shealah Craighead, CCO – Flickr.

Twee zonnen aan hetzelfde firmament

Een ontmoeting tussen landen vormt ook een moment om te pronken met de eigen culturele en/of militaire verwezenlijkingen. Iedereen herinnert zich nog wel de indrukwekkende openingsceremonie in het Vogelneststadion voor de Olympische Zomerspelen in China.

Frans kon tijdens Karels bezoek zijn culturele verwezenlijkingen tonen aan de ‘wereld’. Het reisgezelschap bezocht de vele kastelen in de Loirevallei. Een speciale omweg werd gemaakt langs het recent voltooide renaissancekasteel van Fontainebleau.

Militair konden de vorsten hun fortificaties etaleren. In Orléans had Frans op twee weken tijd 35.000 soldaten verzameld. De boodschap was duidelijk: Karel kon maar beter zijn beloftes nakomen, want hij was klaar voor een nieuwe oorlog. Het doet wat denken aan de beruchte uitspraak van George W. Bush: “Either you are with us, or you are with the terrorists.”

China's visitekaartje aan de wereld. Het Nationale Stadion van Peking (Vogelnest), gebouwd voor de Olympische Zomerspelen van 2008. © Jeff Campbell, CC BY 2.0 - Flickr.

Plaatsen vergeten niet gauw

Tijdens een staatsbezoek staan vaak symbolische uitstappen ingepland. In Japan houden leiders een bezinningsmoment bij de ruïnes in Hiroshima, in Polen bij het concentratiekamp Auschwitz.

In 1539 lagen ook symbolische plaatsen op de route. Frans koos ‘toevallig’ het slaperige provinciestadje Loches uit voor zijn eerste ontmoeting met Karel. Zo probeerde hij zijn bezoeker te herinneren aan een eerdere belofte. Karel zou namelijk het hertogdom Milaan afstaan. Dertig jaar daarvoor was in Loches de toenmalige hertog van Milaan (en voorganger van Karel) in gevangenschap en in barre omstandigheden overleden. De symboliek van die plaats zal Karel vast niet ontgaan zijn.

Plaatsen zijn getekend door hun verleden. Paus Franciscus bezoekt het concentratiekamp Auschwitz, 29 juli 2016. © Mazur/episkopat.pl, CC BY-NC-SA 2.0 – Flickr.

(N)immer verder

De reis door Frankrijk verstevigde uiteindelijk niet het bestand tussen Frans en Karel. Het omgekeerde was waar. Karel werd al vlug van ondankbaarheid beschuldigd. Toch bood de reis voor beide vorsten een uitgelezen moment om de mystiek rond hun charismatische koningschap te versterken. Een finale klap op het slagveld toedienen lukte niet. Ze probeerden elkaar nu op andere manieren te overtreffen.

Ook vandaag leeft de vraag rond het nut van topontmoetingen. Staatshoofden lopen van de ene naar de andere top. Soms leiden die tot een verandering in de internationale relaties. De fundamenteën van de beeldvorming en communicatie zijn echter nog dezelfde als in de 16e eeuw. Leaders kunnen met die toppen hun eigen positie, charisma en autoriteit versterken, een herverkiezing bewerkstelligen of zelfs bepaalde zwaktes verbergen. Het is geen toeval dat president Trump zijn onsuccesvolle ontmoetingen met Kim Jong-un als een groot succes beschouwt.

Maxim Hoffman